

AN-SIKTET

FOLKARE SLÄKTFORSKARFÖRENING

Nr 1

Årg.6

Januari 1993

ÅRSMÖTE

Tisdagen den 16 februari, kl 18.30 håller vi årsmöte. När årsmötesförhandlingarna är avslutade kommer **Johansönerna Georg och Göran** att ha en minikurs i att läsa gamla stilar och vi dricker också en kopp kaffe tillsammans. Vi träffas i **Metallhuset**.

Adress: Malmgatan 8 (bakom Biblioteket).

NU SKALL VI
VARA
RIKTIGT
TJATIGA

När du beställer mikrokort/film måste du visa medlemskortet så personalen på biblioteket kan se att du betalt abonnemangsvgiften. Du riskerar att få betala en gång till om du inte gör det. Vissa personer lägger bara sin beställning på informationsdisken och försvinner och då vet bibliotekspersonalen inte om det är fågel eller fisk.

Det kan ju faktiskt vara så illa att det är personer som inte är med i föreningen som betar sig på detta sätt. Låt dem inte åka snålskjuts på oss utan visa upp medlemskortet utan uppmaning vid varje beställningstillfälle.

Birgitta

Gravstensinventering

Sedan 1979 pågår i Sverige inventeringen av gamla gravstenar. Många kyrkogårdar är redan inventerade men det finns fortfarande mycket kvar att göra. Sveriges Släktforskarförbund efterlyser nu ytterligare insatser så är du intresserad kan du anmäla dig till någon i styrelsen som kommer att förse dig med blanketter.

I Släkthistoriskt Forum 3/92 och i en liten skrift av Solveig Ivarsson som heter "Den gamla kyrkogården" kan du få tips om hur man går till väga. Båda skrifterna finns i Släktforskarlokalen på biblioteket.

Per Berntson har skickat in Antavlan till detta blad. Proband är hans tre barn. Läs också Pelles artikel om den strapatsrika båtresan från Stockholm till Stralsund.

Till föreningens samlingar

Torbjörn Näs, Älvägen 2, 792 50 Mora, har renskrivit Vigselsbok Norns Bruks Kapell 1687-1741 och Döda och Begravda vid Norns Bruks Kapell 1674-1740.

Vi tackar Torbjörn för den kopia FSF erhållit.

FOLKARE SLÄKTFORSKARFÖRENING

Postgiro 58 45 11-0

medlemsavgift 60:- Abonnemang (lån av mikrokort och film)
familjemedlem 15:- för medlemmar per år 175:-

ORDFÖRANDE

Birgitta Larhm
Almgatan 28
775 52 Krylbo
tel 0226-12192

SEKRETERARE

Margareta Lönn
Hagbovägen 15
770 66 Fors
tel 0226-30061

SUPPLEANT

Arne Blomberg
Kolgillaregatan 6B
774 34 Avesta
tel 0226-51020

VICE ORDFÖRANDE

Britt-Marie Lundell
c/o Stridh
Stationsparken 5
775 50 Krylbo
tel 0226-13429

MATERIALFÖRVALTARE

Barbro Vikström
Mattsbogatan 20E
774 40 Avesta
tel 0226-55602

SUPPLEANT

Leif Kratz
Bandvägen 27
776 34 Hedemora
tel 0225-14122

KASSÖR

Jan-Olov Råberg
Floravägen 16C
737 42 Fagersta
tel 0223-14914

POSTMOTTAGARE

Barbro Vikström

ANSIKTET-REDAKTÖRER

Birgitta Larhm Barbro Vikström

PROGRAM- och ARBETSKOMMITTE

Göte Riseby
Mattsbogatan 17C
774 40 Avesta
tel 0226-51128

Lars-Erik Sammels
Algatan 1
774 35 Avesta
tel 0226-53882

Kari Johansson
Prästgatan 10B
774 31 Avesta
tel 0226-51704

Bo-Eie Johansson
Grytnäsvägen 49
774 62 Avesta
tel 0226-53895

Britt-Marie Hedin
Kopparplan 1
770 66 Fors
tel 0226-30379

* * * * *

NYA MEDLEMMAR:

93, Bengt Pettersson
Axel Johnsons väg 85
774 34 Avesta

Rolf Nyström
Karlfieldtsv 4
775 71 Krylbo

Knut Dahl
Trumpetaregatan 1B
703 43 Örebro

Erik Andersson
Klockarvägen 1
774 62 Avesta

Per Arne Hagman
Kurbitsgränd 15
775 71 Krylbo

VÄLKOMNA!

ETT SOLDATÖDE FRÅN HÄLLEFORS.

När jag för en tid sedan satte mig ned vid mikrokortsapparaten för att läsa igenom Död- och Begravningsboken för åren 1737-1772 från HÄLLEFORS i Örebro län, träffade jag på följande, i mitt tycke, ganska intressanta soldatöde:

"År 1769 den 8 januari (begrofs) Ifrån Kullberget G1 Dragonen Petter Burstedt hwilken war född i Åbo Stad år 1683. Fadren berättades warit kvartermästare uti Finland Petter Burstedt, as hans moder Maria Ersdr Grimsten.

Renatus. Hemma upfostrad as lärd läsa as skrifwa till dess han war på 18de åhret då han begaf sig i en förnäm herres tjenst hwilken han i 5 år tjente, derifrån begaf han sig till Guldsmeds Professionen as war hos en Guldarbetare i Stockholm i 5 år. Therifrån begaf han sig under Liff dragon Regimentet, hwarest han tjente i 18 år as war högstaalig i åminnelse konung Carl den 12 följaktig så wäl wid andra skärmytslingar, som uti det olyckeliga slaget wid Pultava, hwarest han blef af musqvets kulu illa blesserad i den högre axeln, råkade therpå i olyckel. Fångenskap. Slet i 13 år mycket ondt, dock kom honom sedan wäl till pass att hanlärt guldsmedshandtverket, emedan han blef antagen att arbeta hos en guldsmed i Moskou, hwarest han sedan i 7 år tjente sig både mat kläder as penningar. Sedan han hem kom ifrån fångenskapen hafwer han igenom Barna underwisning i Christendoms kunskapen sökt sig ärligen att nära, as berättades hafwa lärdt 568 barn läsa i as utan bok deras Christendoms-kunskap.

År 1733 ingick han i äktenskap med sin efterlefande änka Maria Larsdotter ifrån Ekeberg, med hwilken han aflat 3 barn, 1 son 2ne döttrar, sonen as 1 dotter lefwa, den 1 dottren i späda åldren död.

Vita communis cognita. 2ne år sängliggande. Död d 31 December. Åldren 85 1/2 år."

Varma släktforskarhälsningar

Britt-Marie Lundell

LUCIAKVÄLL

Höstens sista möte gick av stapeln i Metallhuset, Avesta den 10 december.

Göte och Lars-Erik visade diabilbilder som berättade för oss om gamla lucia- och julseder.

Vi hade ännu en gång visning av mikrokorten som visar hur den blivande släktforskarförteckningen kommer att se ut när vi alla medlemmar har skickat våra alster till respektive förening.

Lucia med tärnor avslutade kvällen med att servera kaffe och lussebröd.

Hur utbildades indelta soldater?

Ofta var det bondsöner som blev indelta soldater. Vilken typ av militär utbildning fick dessa?

Thyra Andersson

Ämnet är stort eftersom det omspänner mer än 200 år. Indelningsverket inrättades på 1680-talet under Karl XI:s tid. Det räknade 18 000 fotsoldater och 8 000 ryttare i det egentliga Sverige, medan Finland ställde upp 7 000 fotsoldater och 3 000 ryttare. Dessutom hade flottan 3 600 båtsmän i Sverige och 600 i Finland.

Alla dessa soldater fick inom sina vapenslag en god utbildning under den karolinska tiden. Fotsoldaterna fick lära sig handgreppen med muskötter och pikar och skjuta mot figurer. De lärde sig också att strida i större och mindre förband och att storma befästningar. Övningarna bedrevs under de årliga regementsmötena men också vid kompani- och korpalsmöten. Nyantagna rekryter fick särskild övning av sina korpraler.

Vid generalmönstringarna, som i allmänhet hölls vart tredje år, brukade kungen pröva soldaternas handgrepp och skjutskicklighet. Då visiterades också mundering och utrustning.

Karl XI ville att hans soldater skulle lära sig god soldattukt, flitigt bruka salighetsmedlen och regelbundet förhöras i

kristendomskunskap. Han ville också att soldaterna skulle lära sig läsa och skriva. Protokollen vid Första livgrenadjärregementet på 1690-talet visar att en tredjedel av knektarna då var läskunniga.

Det var med en välutbildad och välutrustad armé som Karl XII drog i fält år 1700. Regementsmötena och generalmönstringarna fortsatte under 1700- och 1800-talen. Större delen av regementsmötet gick åt till exercis, då man övade handgrepp och gevärsföring. Muskötexercisen krävde inte mindre än 60 handgrepp, av vilka 40 gällde laddningen. Det andra huvudvapnet var piken som fordrade 44 handgrepp och kroppsrörelser.

På 1820-talet förenklades gevärskonstruktionen, så att bara 12 handgrepp blev nödvändiga och då lärde sig soldaterna att skjuta 2-3 skott i minuten. Man övade också marscher i strama linjer över heden. Det gällde att lära soldaterna pli och att "med rakt huvud frimodigt gå sin fiende under ögonen". Soldatinstruktionen innehöll också många moraliska krav.

På Trossnäs, Värmlands regementes övningshed, pågick de militära övningarna på 1880-talet från början av maj till ett stycke in i juli. Övningstiden började kl 6 på morgonen och pågick till kl 20 på kvällen med avbrott för 3 måltider. Dessutom hade soldaterna ledigt 4

Indelta soldater i Kongl Lifregementet. Foto: KB

timmar mitt på dagen. Under skjutövningarna sköt varje man 50 skott mot tavla. Man övade också mycket i skogsteräng. Medan männen förde ett hårdande och rätt behagligt kamratliv på heden, måste deras hustrur ensam svara för skötseln av jordbuket och barnen på torpen. Indelningsverket avskaffades 1901.

Mer om detta kan man läsa i Alfred Kumms bok *Indelt soldat och rotebonde*, utgiven första gången 1949 och i ny upplaga 1989.

Aij Åkesson
Professor i Historia

(tidskriften Populär Historia finns hos Avesta bibliotek för utlån)

På julslytningssöndagen hade Biblioteket som bekant försäljning av gamla böcker. Ordförande Birgitta och undertecknad hängde på låset (förstås). Vi hittade ett exemplar av Alfred Kumms bok "Indelt soldat och rotebonde" till det facila priset fem (5) kronor. Jag köpte den direkt. Eftersom både Birgitta och jag redan har boken så överlämnar jag den till FSF så hädanefter står den i Släktforskarlokalen.

De flesta känner väl till boken så den behöver ingen närmare presentation men alla som är intresserade av soldater och indelningsverket bör läsa den. Håll till godo!

Barbro

MIGRATION. Utvandrare och invandrare i gångna tider.

Sveriges Släktforskarförbunds årsbok 1992 har nu kommit. Den innehåller sex artiklar där några naturligtvis tar upp emigrationen till Amerika. Dessutom behandlas resande (tattare, zigenare), den utländska arbetskraften i Stockholms textilindustri på 1750-talet och inte minst kontakterna över Öresund. Intressant läsning.

BERGSLAGSARKIV årsbok

Bergslagsarkivs årsbok 1992 upptar brukshistoria i Bergslagen. I sex artiklar får vi läsa bl.a. om spårvagnar, träkol, kopparsmuggling och midsommarfirande.

VÄSTERÅS STIFTS HERDAMINNE

Gösta Hansson har tillsammans med Leon Herzog givit ut en ny del av Västerås stifts herdaminne med beteckning II:2. Den omfattar präster och lärare i Västerås stift under 1700-talet. I biografierna, som är ordnade i bokstavsordning, kan man hitta uppgifter om bl.a. studier och givetvis också släktförhållanden. Den är kanske något svårläst med alla förkortningar innan man blir van.

AVGIFTSLOTTERI

Så snart som årsmötet har varit kommer vi att skicka ut inbetalningskort för 1993 års medlemsavgift. (Avgiften bestäms på årsmötet.) De som betalar in sin avgift före den 10 mars kommer att delta i ett lotteri. Vi drar vinnaren vid mötet den 16 mars.

Sveriges Släktforskarförbunds årsbok 1991 **Bland smeder och bruk** utlovas som första pris.

Alla som redan betalat är givetvis med i dragningen.

Det är också dags att förnya abonnemanget som går ut den 28 febr 1993. För tiden 1 mars 1993 - 28 febr 1994 gäller samma avgift som tidigare. Alltså 175 kronor.

Birgitta

FLYKTINGHANTERINGEN UNDER ANDRA VÄRLDSKRIGET, en dokumentationsstudie.

Vid högskolan i Sundsvall/Härnösand i ämnet arkivkunskap, har Inga-Lill Söderberg skrivit en B-uppsats om "Flyktinghanteringen under andra världskriget".

Inga-Lill har ställt sig tre frågor: Hur var då vår flyktinghantering organiserad? I vilka olika slag av dokumentation har den satt sina spår? Vad kan vi idag, ett halvt sekel senare finna i de bevarade dokumenten?

De personer som forskar om flyktingar under andra världskriget kan här få många uppslag, t.ex. olika arkiv där uppgifter kan finnas att hämta. På slutet av uppsatsen kan vi följa en flyktinghantering i regionala arkiv i Norrbottens län.

Nu åter inkommet ...

ett parti begagnade PÄRMAR

Storlekar: A5, A4, A3 och kvarto

Pris: mellan 5 och 25 kronor

"Det har jag bild på hemma"

Folkare Släktforskarförening har haft årets första möte. Efter att ordföranden hälsat välkommen så informerade Leif Kratz om en kurs vid högskolan i Falun/Borlänge, "Lokal historia - forskningsmetodik, 10 p". Han berättade också att tidigare kursdeltagare från södra Dalarna och andra intresserade håller på att bilda en förening för bygdeforskare.

Göran Johansson var kvällens föredragshållare (underhållare!?). Han visade sin bildserie om Dalälven i Avesta/Krylbo under de senaste 100 åren. Han hade bilder på båttrafik och flottning på älven och flottbroar, hus och folk på dess stränder. Till bilderna berättade han både historia och historier.

Bl.a. fick vi se bilder från Isaksbo herrgård och den lantbruksskola som fanns där under kriget. Det var många bland åhörarna, undertecknad inräknad, som aldrig hört talas om den. Öns herrgård och Elfbacken fanns med liksom idrottsparken i Jularbo och badhuset i Byn. Den legendariska översvämningen 1916 glömdes naturligtvis inte heller bort.

Publiken deltog med liv och lust. Många ville ha ett ord med i laget och berätta sina minnen. Göran kontrade med att "det har jag bild på hemma" så vi får nog ta och anlita honom flera gånger.

Göran tackades med ord men blommorna hade vi glömt, tyvärr. Men han ska få dom, vi lovar!

Barbro

Antavlan för familjen Berntson.

Antavlan utgår från familjens tre barn, som står noterade som probander.

På min egen sida kommer fädernet från Ringsjöbygden i Skåne, där man var jordbrukare fram till ca 1850 då min farfars far som yngste sonen flyttade från gården och in till Malmö för arbete inom industrien. Samma utveckling skedde på min mors sida. Mina föräldrar kom i början av 1920-talet att överge Skåne i och med att min far blev prästvigd inom Strängnäs stift, all övrig släkt fanns då fortfarande kvar i Skåne.

På min hustrus sida kommer fäderna också från jordbruket i och med att släkten under flera generationer brukat en gård i trakten av Uppsala. Liksom i min egen släkt, kom en son till världen som ej blev arvsberättigad till gården utan får lära sig till hantverkare, för att med tiden hamna i Hallstahammar. På modernets sida kommer familjen från Arbrå där man verkat som hantverkare via Uppsala till Västmanland.

För min egen släktforskning, har jag funnit mycket stora problem i det att kyrkböckerna före år 1800 ofta saknas eller äro skadade efter åtskilliga bränder i halmtakförsedda prästgårdar. Likaså äro husförhörslängderna i Skåne först kring år 1800. Släktforskningen i Skåne har följaktligen lite annan karaktär än i övriga Sverige.

Per Berntson

ANTAVLA FÖR: Göran - Lillemor - Per Olov Berntson

GEN: I NR 2-3(1)	II 4-7	III 8-15	IV 16-31	V 32-63
2 Per Göran Tor Berntson f. 13-7-1926 St. Mellösa T	Tor Bernh. Berntson f. 29-6-1890 Caroli M d. 4-5-1964 Höllerförs T	Arvid Berndt Jönsson f. 9-7-1855 Caroli M d. 22-1-1933 s:t Pauli M	Jöns Göransson f. 3-10-1806 Bosjöklaster M d. 18-3-1885 Caroli M Johanna Andersdotter f. 13-9-1812 Caroli M d. 13-1-1885 Caroli M	Jöran Olsson f. - - 1779 Stenag M, d. 17-3-1833 Bosjökl. M Elna Pehrsson f. 27-9-1781 Hörby M, d. 9-4-1865 Bosjökl. M Anders Arvidsson f. 23-7-1782 Torup M, d. 26-7-1824 Caroli M Elna Berndtsdotter f. 2-2-1776 Östrabu M, d. 25-8-1839 Caroli M
		Maria Elise Feuk f. 9-6-1858 s:t Petri M d. 3-10-1943 Malmö	Mils Truedson - Feuk f. 16-12-1823 Högseröd M d. 3-11-1881 Caroli M Elna Berndtsdotter Pehrsson f. 7-4-1827 St. Harrie M d.	Trued Persson f. 3-10-1780 S. Sallerup M, d. 14-9-1844 Hammar. M Hanna Mänsdotter f. 21-5-1784 St. Harrie M d. Zenet Pehrsson f. 2-5-1774 d. - - 1836 St. Harrie M Elisabet Mänsdotter f. 27-4-1792
1 PROBAND Göran Ragn. f. 8-8-1955 Västerås U Ester Lillemor f. 9-3-1957 Västerås U Per-Olov Hans f. 21-1-1959 Västerförs U	Edit Natalia Ekeroot f. 13-11-1891 s:t Pauli M d. 17-9-1971 Kloster, Esk- ilstuna D	Henrik Ekeroot f. 25-5-1868 Fru Alstad M d. 9-2-1931 s:t Petri M	Jöns Henriksson f. 23-10-1840 Bosorp M d. 2-5-1884 Caroli M Elna Milsdotter f. 14-1-1836 Snarestad M d.	Henrik Larsson f. 3-9-1809 Fru Alstad M, d. 20-3-1869 Fru Alstad M Matta Larsdotter f. 1-1-1812 Anderslov M, d. 16-12-1896 Fru Alstad M Mils Svensson f. d. Anna Lassestatter f. d.
		Maria Ferguson f. 18-6-1864 Skobergsjö M d. 9-2-1942 Malmö	Bengt Hansdotter f. 24-12-1832 Skobergsjö M d. Malmö M	Hans Svensson f. - - 1806 Bara M, d. Bengt Jönsdotter f. 23-7-1806 Malmö M d.
3 Nancy Maria Larsson f. 3-4-1925 Svedvi U	Ester Matilda Rosenson f. 5-1-1868 Tortuna U d. 27-3-1954 Västerås df U s:t Jlian U	Johan Larsson f. 29-1-1861 Balinge C d. 19-9-1947 Nattholma C	Lars Larsson f. 11-1-1813 Balinge C d. Balinge C Cathrina Mattsdotter f. 8-6-1827 Skutlunge C d. Balinge C	Lars Larsson f. - - 1776 d. 31-1-1849 Balinge C Maja Jönsdotter f. 4-12-1783 d. 16-11-1852 Balinge C Mats Ers Olsson f. 11-6-1789 Balinge C, d. Carin Olofs dotter f. - - 1798 Skutlunge C, d. - - 1831 Skutlunge C
		Emma Kristina Andersson f. 21-12-1872 Vittinge U d. 14-9-1924 Svedvi U	Anders Ludvig Andersson f. 26-11-1843 Tjöråsa C d. 24-6-1880 Vittinge U	Anders Andersson f. - - 1812 Hjelsta C, d. Cathrina Norberg f. - - 1815 Alond C d.
		Lars Gottfrid Rosenson f. 5-1-1868 Tortuna U d. 27-3-1954 Västerås df U	Lars Rosenson Johansson f. 28-10-1815 Arbrå X d. 18-4-1892 Tortuna U Maria Josephina Asplund f. 9-2-1836 Skutlunge U d.	Jen Ersson f. - - 1869 d. Arbrå X Margta Olsdotter f. 12-12-1779 d. Maria Katarina Asplund f. - - 1794 Jinoi U d.
		Anna Matilda Lindgren f. 17-3-1874 Jota U d. 17-4-1947 Västerås df U	Johan Gustaf Lindgren f. 11-10-1844 Fristad, Eskilstuna D d. 30-1-1949 Västerås df U Anna Lisa (Elisabeth) Lind f. 23-10-1848 Jönsrentörs U d. 18-7-1881 Västerås df U	Gustaf Lindgren f. 3-4-1810 Eskilst. D d. 30-12-1878 Fors Esk. D Maria Lovisa Linn f. 20-7-1806 Frist. Esk. d. 20-3-1870 Frist. Esk. D Elisabet Lisa Lind f. 2-7-1817 Västerås df U d. 10-10-1855 Västerås df U

En berättelse ur en indelt soldats liv.

Att släktforskningen kan ge oss mycket mer än bara kalla personfakta, det tror jag att de flesta som börjar snart inser. Jag tänker på all den litteratur av olika slag, som berättar om de förhållanden, som en aktuell person levde i. Här finnes en verklig guldgruva att ösa i bara man har turen att råka hitta den. Jag har i min släkt en indelt soldat vid "Kongl Lif-Regements-Brigadens Grenadiers Corps" som deltog i Sveriges sista "krig", kampanjerna mot Tyskland och Norge 1813-14, och som kom ifrån Västerlöfsta församling eller som vi i dagligt tal säger Heby.

Sedan jag på sedvanligt sätt funnit alla data om honom och hans tjänstgöring, som kyrkböcker och olika rullor berättar, var jag på det klara med att han värvade sig 1799 och var i tjänst fram till 1818, då han på grund av sjukdom fick avsked. Av en händelse kom jag att läsa en bok "Drottning Hedvig Elisabeth Charlottas dagbok" del IX, som berättade en hel del fakta från just denna tidsperiod. Bl a refererar hon där till L E Göttlin, pastorn vid nämnda grenadierskår och hans "anteckningar under svenska arméns fälttåg 1813 - 14." Genom bibliotekets insats kunde jag låna de tre böckerna med hans anteckningar från Stockholms universitetsbibliotek. Då böckerna var i original och tryckta år 1815, fick hemlån icke ske utan jag fick tillbringa några dagar i biblioteket för att läsa desamma. Jag gjorde då samtidigt en del utdrag ur dem av vad jag ansåg vara intressanta avsnitt. Beskrivningen omfattar hela fälttåget i detalj, t. o m återfinnes kartor över truppernas läge vid på de olika slagfälten.

I det följande återger jag en liten del av Göttlins anteckningar som avser själva utfärden till Stralsund, där landstigning skedde. Bara detta avsnitt ger en liten aning om de vedermödor, som mötte dessa våra förfäder.

"Den 17 April 1813 embaquerade vid Stockholms Skeppsholme på Gale-
rerne: Seraphin, von Rosen, Svärds-Orden, Westmanland, Westervik
och Småland, 'en Bataillon af Kongens Svea Lif-Garde, en af Kongl
Andra Gardeet och Kongl Lif-Regements-Brigadens Grenadiers Corps.
I ganska vackert väder imellan 10 och 11 förmiddagen Påskaftonen
den 17 April afseglade Galere-Escadern under Öfverste-Lieutnanten
mm Olanders befäl från Skeppsholms brygga. (Klockan 9 samma kväll
rodde man från Vaxholm, där man köpt "den goda strömmingen" vidare
till Skägga, där man ankrade.)

Morgonen den 18 April var kall med svår snöglopp. Kl 4 om efter-
middagen började Escadern sätta sig i rörelse med årorna, tills
dess seglen kunde begagnas. På Nämndö-fjärden blåste isynnerhet
starkt och vår segling gick fort. Kl 10 om aftonen ankrades vid
Dalarön..

Den 20 April roddes och landades vid Rotholmen.

Den 21 om morgonen var stark ost till söder med svår snöglopp. Kl
9 afseglade vi och passerade först öfver Mysings-fjärden och sedan
öfver Danziger-Gatt, på hvilken sjögången blef gansk stark. En ung
kriegers röda ansigtsfärg förvandlades till krithvitt och hela
hans inre var i en upprorisk författning.

"Stå stilla!" commenderade en modig stridman sina ben, men raglande fann han, att aldrig hans ordres sämre blifvit verkställda än denna gång. Kl 1 eftermiddagen kastades ankar i Herrhamra-fjärden, omgifven och uppfylld af kala klippor och skär.

Den 23 April på förmiddagen blåste en kall nordanvind och resan fortsatte genom de så kallade Trädgårdsskären... utan äfventyr till Gränsö om aftonen.

Den 24 April om morgonen ganska tidigt afseglade vi vidare och den 27 sågo vi på afstånd staden Westervik till höger och hela Östersjön till vänster.

Den 28 April passerade vi förbi den ålderstegna Jungfrun. Under häftig blåst och stark sjögång ankommo vi om aftonen till lotsstället Skäggenäs (i Kalmarsund). Icke långt ifrån denna udde hade vår Galere nära undgått samma öde, som det fartyg hvilket öfverförde Konung Erik XIII då han fiendtligt sinnad från Danmark ankom till Sverige. Oaktat all använd möda med roder, segel och åror ville vår Galere icke nog hastigt falla. Bränningarne syntes midt för oss på ett obetydligt afstånd. Lotsen stod förskräckt på Popp-taket, grät, stampade och skrek: "Se där ligger klippan! Vi stöter på! Vi äro olycklige!"... men vår Galerechef, som med säkra steg och oförändrad mine gick fram och tillbaka och commenderade seglen ingaf oss alla lugn och förtröstan. Slutligen måste den gamle Galeren lyda den erfarnes sjömannens ordres. Allt gick lyckligt och vi ankrade, under stormarnes tjut i trassar, tåg och segel kl 10 om aftonen på Calmare redd."

(Efter det svåra snöglopp och den starka köld, som dittills rätt under resan, började det plötsligt att synas blixtar efter horisonten under kvällen. Götlin skriver följande härom:)

"Blixtarne ökades. Thors uråldriga vagn rullade med vidsträckt dan majestätiskt... och det högtidliga skådespelet slutade om natten med en stark hagelskur.

Den 29 April sågo vi Calmar tydligt framför oss.

Den 2 Maji kl 7 förmiddagen afseglade Galere-Escadern från Calmare redd. Vi fortsatte vår segling hela natten och den 3 Maji sågo vi på afstånd ön Bornholm till vänster och fästningen Drottningsskär framför Carlscrona till höger. Kl $\frac{1}{2}$ 2 eftermiddagen kastades ankar på Ystad redd.

Den 7 Maji kl 9 om aftonen sedan det på sjöspråket "mojnat ut", det är: Lugnat, började rodden ifrån Ystad redd och fortsatte hela natten. Om morgonen upptäckte vi åt babord ön Rügens udde och åt styrbord på längre afstånd den Danska hvita Möen."

(Eskadern ankrades sedemera upp på grund av ogynnsamma vind- och strömförhållanden på Barhöfts yttre redd, vid inloppet till Stralsund.) ... "Escadern låg där sedan till den 11 Maji, då den med årornes tillhjälp förfogade sig vidare... Emedan vår sjöresa räckte längre än vi förmodat, så togo våra matsäckar slut, förr än vi önskat."

(En omfattande redogörelse över den miserabla miljön ombord ges här, och ur vilken bl a kan nämnas "att ingångarna till logementet under däck var så små att man ej därigenom kunde gå."...I själva logementet var takhöjden dessutom så låg "att en liten man ej kunde gå rak utan måste böja sitt huvud."... "Luften i denna lokal var stinkande på grund af det ruttnande vatten, som fanns i fartygets botten. Några sökte därför sin tillflykt till Pupptaket (- taket på den i aktern befintliga uppbyggnaden, där de högre officerarna levde). Tyvärr var detta utrymme så litet att det endast rymde några få personer åt gången, samtidigt som det var ett helt för väder och vind oskyddat utrymme.")

"Likväl lågo vi nära en hel månad på träbridschar i detta tränga och illaluktande håll... Men voro våra matanrättningar och våra liggställen dåliga, så var vänskapen, förtroendet och munterheten desto större, och dessa lifvets verkliga förmoner ägde för oss högre värde, än alla praktfulla rum, läckra bord och mjuka dunbäddar.

Den 13 Maji debarquerade Kongens Gardes-Regementet och Lif-Regementets Grenadierer i Stralsund... Med glädje landstego vi efter en lång och besvärlig sjöresa denna dag i Svenska Pommerns hufvudstad, Stralsund, en gammal stad, som började byggas utaf Danskarne 1211 af Arcoms ruiner."

Att denna strapatsrika båtresa för de cirka 4.000 mannarna från Stockholm, sedan följdes av en cirka 268 mil lång förflyttning mestadels givetvis till fots, tillsammans med de 24.000 svenskarna, som kommit från syd- och västsverige och med deltagande i flera slag i Tyskland, Belgien, Danmark och Norge innan man hemförlovades i Västerås den 5 december 1814, bara var en liten del av soldaternas vardag under krigstjänstgöringen. Men nog var sjöresan i våra ögon ett stort och långt äventyr, sett mot dagens kommunikationer.

Per Berntson

Gårdsnamn i Husby

Leif Olsson: Gårdsnamn och byar i Husby socken i Dalarna. Sjunde häftet. Utgiven av Husby sockenboks-kommitté. Dalarnas Tidnings- och Boktryckeri AB, Hedemora 1982

Denna skrift beskriver på grundval av författarens egen forskning gårdar i byarna i socknen (numera inom Hedemora kommun). Den omfattar huvudsakligen tiden 1653-1890, den tid som det finns mikrofilmade arkivalier för socknen. För att föra gårdar och gårdsnamnen fram till nutid har författaren intervjuat äldre personer i byarna.

I skriften finns även statistik i form av diagram som visar förekomst av olika kategorier av gårdsnamn: naturnamn, kulturnamn, yrken och hedersuppdrag, släktskapsnamn, soldatnamn, enkla mansnamn, sammansatta mansnamn, kvinnonamn och övriga namn.

Siv Thorsell

Släkthistoriskt forum 5/92

Bydokumentation

Bya - Jälkarbyn - Utah. Hedemora 1992.

En dokumentation av byarna Bya, Jälkarbyn och Utah i Hedemora, av vilka Utah ursprungligen utgjort en del av Jälkarbyn. Bakom skriften ligger en grupp på tolv personer som arbetat fram materialet sedan hösten 1990. Här berättas i ord och bild om byarna och gårdarna.

Stora delar av Jälkarbyn innehades från 1600-talet av det närbelägna bruket i Vikmanshyttan. Dagkarlar och senare statare med familjer bodde i Jälkarbyn, förutom ett flertal självägande bönder. I en artikel berättas om statarliv i Jälkarbyn. Större delen av skriften beskriver nutida gårdar och gårdsnamn.

Siv Thorsell

Efter att jag presenterade min farfars antavla i vårt blad, fick jag kontakt med Carl Bergman ifrån Älvdalen som skickade mig kopior ur Elfdalens Hembygdsförenings tidning: Skansvakten. Nr 33 år 1948 och Nr 45 år 1960. Artiklarna handlar om min farfars farmors morfars morfar och mormor, Anders Andersson, soldat ifrån Älvdalen och hans hustru Anna. /Birgitta Larhm

En älvdalsknekt och hans ryska hustru

Om de gamla älvdalsknektarnas öden och äventyr i främmande land kan man än i dag få höra de gamla berättelserna. Bl. a. att flera av dem togo hustrur med sig från Ryssland och som bevis för att så verkligen skett återges här ett utdrag ur ett biskopsvisitationsprotokoll från år 1723.

"Och efter Hr Kyrkoherdens Mag. Näsman angifvande framkallades Corpralen Anders Andersson Klitt, som nu för tiden sitt namn af Nafvares rote hafver under Dalregementet och Orsa Kompani, att göra en sannfärdig berättelse om sitt äktenskap med en hustru som han från Ryssland hit på orten med sig fört, samt ock af hvad tillfällen har är kommen att öfvergifva sin Religion och i fångenskapen emottaga den Ryska, och återigen vedertagit sin förra Evangeliska, hvarpå bemälte Korporal en sådan berättelse gjort att då han under fångenskapen i tjänst var hos en Bajard David Ivanovitz benämnd, är han nödgad blifven af samma sin herré att vedersaka sin religion och emottaga den grekiska, då han och un-

der samma tjänst är med denna sin hustru Anna Andersdotter, som han hit i landet fört av en rysk prest sammanvigd, hvilken hustru han säger vara född vid Mito uppå landsbygden af bondeföräldrar, fången och bortförd af Ryssarne 1704, då hon vid pass elfva år gammal var. Denna Korpralen föresattes 6 månaders tid att skaffa sig skriftlige vittnesbörder, så om detta sitt äktenskap, som huru det är tillgånget med hans återtagande in i den Evangeliska religion af en fältpredikant (som han säger vara skedd i Muskön af Magister Norrgren under Wiborgska Regementet). Denna Korpralen lofvar att vilja skaffa sig dessa vittnesbörder innan 6 månaders tid, som emellertid och städse söka med all flit att undervisa sin hustru Anna i sina Kristendomsstycken, som derutinnan ganska svag lärare vara, och ännu intet mäktig i det svenska språket. Herr Kyrkoherden är anmodad vorden ännu denna saken nogare efterhöra gifvandes Venerando Consistorio en utförligare Relation om dessas äktenskap samt denna hustrus Religion, om hon ett barn vedersakat den evangeliska, emottagit den Ryska, och åter vedertagit den Evangeliska, eller huru med detta ärendet är fatt, samt omvårdna henne huru hon tilltaga må i denna vår Christeliga lära till hvilken hon sig bekänner och önskar lefva uti."

Rätt avskrivet betygar: Ewert Ahs.

Något om gamla soldater och ett gårdsnamn i Gåsvarv

Ända fram till våra dagar har den muntliga traditionen bevarat många berättelser om de gamla soldaternas öden och äventyr i främmande länder, om slag och drabbningar, fångenskap och djärva rymningar. Av särskilt intresse äro berättelserna om hur en del av dessa hemvändande soldater förde hustrur med sig från Ryssland, ett främmande inslag som man menar än i dag skulle kunna spåras i t. ex. Klittens by. Några skriftliga belägg, som bestyrka detta finnas dock inte, vilket kanske kan bero på att dessa händelser inträffat före den ordnade kyrkobokföringens tid. En liten sägen från Klitten kan dock i sammanhanget vara av intresse. Den berättar om hur soldater från byn kommit hem med hustrur från Ryssland. Dessa kvinnor lär ibland, på ett för bybefolkningen givetvis obegripligt språk, ha läst en "bön" av vilken en gumma i Näset ännu i mannaminne kunnat läsa upp en del.

Liksom fallet är med många sägner och gamla berättelser torde även bakom dessa soldathistorier finnas en kärna av sanning. Ett belägg härför få vi i ett biskopsvisitationsprotokoll från år 1723, tidigare återgivet i Skansvakten nr 33, enligt vilket "Corpralen Anders Andersson Klitt, som nu för tiden sitt namn af Nafvares rote hafver", inkallats för att redogöra för sitt äktenskap om vilket "bemälte Korporal en sådan berättelse gjort att då han under fångenskapen i tjänst var hos en Bajard David Ivanovitz benämnd, är han nödgad blifven af samma sin herré att vedersaka sin religion och emottaga den grekiska, då han och under samma tjänst är med denna sin hustru Anna Andersdotter, som han hit i landet fört, av en rysk prest sammanvigd, hvilken hustru han säger vara född vid Mito uppå landsbygden af bondeföräldrar, fången och

bortförd af Ryssarna 1704, då hon vid pass elfva år gammal var."

Med största sannolikhet är det just detta par som återfinnes i den första församlingsboken skrivna i Kyrkbyn, som då var en liten by med 8 nummer. Just på nummer 8 var då skriven änkan Grubb Kerstin Matsdotter, som var född 1660, och vidare Corpralen Anders Andersson, Nafvare, detta namn överstruket och ersatt med Efling, ett gammalt fint gårdsnamn i Kyrkbyn, hans hustru Anna Andersdotter och 6 barn. Om hustrun uppges att hon var född "kurländska" och att hon tillsammans med mannen och de två äldsta barnen voro "hemkomne utur Ryska fångenskapen 1722". De båda äldsta barnen, Dorothea och Mats, födda 1713 resp. 1722, hade soldatparet att döma av födelseårtalen tydligen med sig vid hemkomsten och härför talar även den omständigheten att de inte återfinnas i församlingens födelsebok. Dorothea flyttade efter äktenskapet 1736 med Knås Jon Andersson, född 1715, till Gåsvarv och i detta äktenskap föddes 6 barn. Hon blev 1756 änka sedan mannen dött i Jämtland, sannolikt i samband med någon handelsresa.

De i det föregående nämnda rote- och släktnamnen Klitt, Navare, Efling och Knås ha nu kommit ur bruk och torde väl för de flesta vara helt okända. Men minnet av den kurländska flickan, född långt borta i främmande land under krig och fångenskap och som tillsammans med far och mor fick göra den långa och svåra resan upp till det avlägsna Älvdalen, lever ännu kvar. Ättlingar till Knås Jon Andersson och hans hustru Dorothea finnas bl. a. i Gåsvarv i den gård, som uppkallats efter henne, Dordigården.

Ewä.

LÄSTIPS

i andra medlemsblad

ALIR *anor* Nr 4 1992 (Forskarföreningen Alir) "Släkten Rut i Hamre nr 2, Norrala" av Urban Sikeborg. "Ord och mening" av Urban Sikeborg.

ANROPET Nr 4 1992 (StorStockholms Genealogiska Förening) "Musikkåren vid Smålands kavalleriregemente intill år 1709" av Christopher von Warnstedt.

BÄFVERNYTT Nr 6 1992 (Härnösands Släktforskare) "På gäspe i Hädanberg" av Herman Forsberg/Märta Hall. "Båtsmän" av Folke Åsén.

JLS-NYTT Nr 51 1992 (Jämtlands läns Släktforskarförening) "Rasmus Ludvigsson. Sveriges första genealog" av Kjell Risberg.

MARK-RÖTTER Nr. 3 1992 (Marks Härads Släktforskarförening) "Om tre Anders Andersson i Ståktbok för Sätilla" av Sture Bjälkåker.

MEDLEMSBLAD N:o 1 1992 (Boden Överluleå Forskarförening) "Profeten från Lassbyn" av Gun-Marie Åkerström.

N:o 2 1992 "Gamla recept" av Ulla Wikman.
N:o 3-4 1992 "Den användbara björken" av sign Gmå.
"På promenad i vår stad för 40-50 år sedan" av Erik Berglund. Medlemsförteckning.

MEDLEMSBLAD Nr 4 1992 (Föreningen Släkt och Bygd i Borlänge) "Historiska byggnader i Åselby" av Lars Barrling.

MEDLEMSBLAD 1991 (Våra Släkt- och Hembygdsforskare) "Veckans dagar" av Ewald Lager. Medlemsförteckning.

MEDLEMSTIDNING Nr 4 1992 (Gästriklands Genealogiska Förening) "Byss-Kalle" av Eskil Tennemar. Fortsättning på artikeln "Skarprättare i Gästrikland" av Jan G Ljungström. "Stölden i Valbo kyrka 1907" av Sven Lindqvist. Släktforskarförteckning.

ORÅ FÅLLK 92:2 (Gotlands Genealogiska Förening) "Bidrag till kännedom om örlogflottans gotländska sjukläger under kriget 1741-1743" av K. Olsson. "Johanna Persdotter Briant x 2 = Sant" av Karin Felderman.

OULUN SUKUTUTKIJA 1992:2 (Oulun Sukututkimusseura ry) Samma språksvårigheter som vanligt, tyvärr.

SLÄKTALED Nr 3 1992 (Ockelbo Släkt- och Emigrationsforskarförening "Ugglan") "När kolhuset brann ..." av Tore Lagevik. "Hårda villkor för landbönder på 1850-talet" av Tore Lagevik.

SLÄKTBITEN 3 1992 (Forskarföreningen Släkt o Bygd, Bollnäs) "Båtar på Bergviken" av Bengt Strandberg. "Om nutida och medeltida amboner" av Carl-Johan Larsson.

SLÄKTDATA Nr 3 1992 (Föreningen Släktdata) "Introduktion till GEDCOM" av Tom Wetmore. "Varf är FHS?" av Erik Levander. "Mormonernas arkiv" av Tor Cullberg.

SLÄKTEN Nr 31.1992 (Södra Västerbottens Släktforskare) Fortsättning på "Fynd vid sidan av vägen" av Gunnar Atmer.

SLÄKTFORSKAREN Nr 45 1992 (Västerbergslagens Släktforskare) "Släktforskning i Italien" av Aina Hellstrand. "Smittkopps epidemin i Gonäs, Ludvika, År 1917" av Maja Andersson.

SLÄKTHISTORISKT FORUM 5/92 (Sveriges Släktforskarförbund) "Gårdar och gårdsnamn i Hedemora" av Siv Thorsell.

STAMTRÄDET 4/92 (Sällskapet Släktforskarna Sandviken) "SVAR - ett paradys för släktforskare" av Gösta Brandberg.

SÖDERSLÄTTSANOR Nr.5 (Söderslättas Släkt- och Hembygdsforskar Förening) Antavlor.

SÖDERTÄLJE-PROBANDEN Nr 104 1992 (Södertälje Släktforskarförening) "Enhörnahäxan" av Simone Thörnblom.

Nr 105 1992 "Den olycklige plåtslagaren i Ensta" av Hans E. Sköld.

VSBF Nr 7 1992 (Vasa Släkt- och Bygdeforskare) Innehållsförteckning till VSBF:s Medlemsblad 1982-1989. Antavla.

VÄRMLANDSANOR 1992:4 (Värmlands Släktforskarförening) "Domböckerna och deras värld" av Harald Persson. "Underliga är släktforskarens vägar" av Ulla Andersson. Antavla.

ÅDALINGEN Nr 4-1992 (Ådalens Släktforskarförening) "Läsförmåga - ett arv?" av Bo Molander och Lars Nyberg. "Från kvarntulls- till mantalslängder" av Erik Storhannus. Släkttavla.

ÅSBO SLÄKTBLAD nr.2 1992 (Åsbo Släkt och Folklivsforskarförening) "1808 - inget kvinnoår" av sign MF. "Hannrups arkiv".

ÖGF-lövet Nr 31 1992 (Östgöta Genealogiska Förening) "Bersbo - ett stycke svensk gruvhistoria" av Lars Nygren. "Drabanternas och Adelsfaneregementets hovslagare åren 1657-1709" av Christopher von Warnstedt. Antavlor.

